

Sociale vaardigheden VSU

Op de Vrije School Utrecht vinden we **sociale vaardigheden** (sova) dermate belangrijk, dat we deze - naast alle vanzelfsprekende oefening hierin in de periodes, vaklessen zoals euritmie en gymnastiek, toneel, uitstapjes, samenwerkingsprojecten en de dagelijkse omgang met elkaar - ook specifieke aandacht willen geven in de zogenaamde 'sova' les. Uitgangspunt hierbij is 'voorkomen is beter dan genezen'. We willen de ontwikkeling van de sociale vaardigheden gedurende de gehele schoolcarrière van de kinderen verzorgen en hiermee al in de kleuterklassen beginnen, zodat er op het sociale vlak al vroeg een goede gewoonte ontstaat. Zo groeit er in de hele school een sociale cultuur waar gevoelens openlijk besproken worden. Hiermee scheppen wij een veilig klimaat, dat een basisvoorwaarde vormt voor het leren, en kunnen leerkrachten, ouders en kinderen, wanneer er werkelijk problemen zijn, binnen de gewoontevorming van de klas en de school de zaken oppakken. Het "Pestprotocol Vrije School Utrecht" is een onderdeel van het beleid Sociale Vaardigheden VSU, beiden staan op de website van de school.

Sociale Vaardigheden in de kleuterklas (Sova)

Er wordt een start gemaakt met de sociale vaardigheden en ingespeeld op de sociale vaardigheden die de kleuters van huis uit hebben meegekregen. De kleuterklas is een natuurlijke sociale omgeving. De kinderen leren door ritme en gewoonten de manier van doen in de klas én buiten de klas. De kleuterklas is een "huishouden" waar omgang met de ander wordt geoefend door middel van samen delen en samen spelen.

In de klas gelden regels, zij het soms onuitgesproken. De normen en waarden van de maatschappij en de schoolgemeenschap worden spelenderwijs aangeboden en komen aan bod in verhalen en gesprekken. Zo is het vanzelfsprekend dat kinderen elkaar troosten, wanneer er ruzie is geweest en er iemand pijn heeft. Ook leren de kinderen dat het belangrijk is om excuses te maken na onenigheden.

Stop, hou op!

De belangrijkste regel die het sociale proces ondersteunt is: "STOP, HOU OP!" Duidelijke taal als één van de kinderen de situatie onprettig vindt. Deze zin wordt duidelijk geroepen of gesproken en gebruikt als de kleuter een duidelijk einde van de situatie vraagt. De kinderen respecteren de regel. Hierdoor geeft hij aan alle kleuters een gevoel van veiligheid.

Knuffelkaartjes.

Sociale onderwerpen komen onder andere in de klassen aan bod door de zogenaamde knuffelkaartjes. Kaartjes met een korte zin en een kernwoord, voornamelijk met gevoelens. De kaartjes zijn bedoeld voor kinderen als inzichtkaartje, als steuntje in de rug of gewoon als knuffeltje tussendoor. Ook kunnen ze dienen als uitgangspunt voor een gesprek of het maken van een tekening.

Coöperatief gedrag.

De kinderen worden gestimuleerd in hun zelfredzaamheid, het strikken van de veters, het wassen van de handen, de afwas en opruimen. Ook worden de kinderen gestimuleerd in coöperatief gedrag. Bijvoorbeeld het gezamenlijk werken aan een verhaal/knutsel/schildering, maar ook het helpen van elkaar, zogenaamde tutoring.

Ook komen er meer specifieke momenten voor in de klas, waar de sociale vaardigheden worden geoefend, we doen dit door:

- Regenboogspelen
- Massage in de kring, gezamenlijk door nabootsing
- Spelen in bijvoorbeeld een kerstspel of in de gezamenlijke ochtendspelen
- Doorgeefspelen en zaalspelen
- Kringgesprekken
- Voorstellingen in groepsverband of het naspelen van realistische situaties
- Het huishouden, de kinderen koken, wassen samen af of boenen de klas met hulp van de kleuterjuf
- Wandelingen met de gehele groep, naar het park of bv. de brievenbus
- Drama/toneel naar aanleiding van een verhaal of een gedicht van de juf
- Het circus, kunstjes waarin evenwicht, het schatten van ruimte en samenwerken centraal staan

- Knuffelkaartjes, de kinderen bespreken een goede eigenschap of een humeur
- Coöperatief schilderen en knutselen, de kinderen versterken elkaars werk, met de gehele klas werken aan een schildering of een knutselproject
- Werken met tutors, het ene kind helpt het andere, voornamelijk oudere kleuters helpen jongere kleuters
- Sumo-worstelen of stoeien, de kinderen kunnen fysiek hun lichaamsgrenzen leren kennen, de regels en grenzen zijn duidelijk bij de kinderen
- Gevoelens bespreken naar aanleiding van gezichtsuitdrukkingen en andere aanleidingen
- Oefeningen uit de Kanjertraining

De kleuterklas heeft een dagverloop met een ritme. Dit ritme geeft de klas een gevoel van veiligheid en rust. Een sfeer die de kinderen ruimte geeft om zich volop te ontplooiën en te leren van de dagelijkse situaties die ze tegenkomen. De kleuterklas zit vol leermomenten binnen de sociale vaardigheden. Een goede voorbereiding op de SoVa-lessen in de onderbouw en op het leven buiten en in de schoolgemeenschap.

Leerlingvolgsysteem

Om de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen te volgen maakt de school gebruik van het leerlingvolgsysteem “Volglijn” en “KanVas”. In de Volglijn zijn kijkwijzers sociaal emotionele ontwikkeling opgenomen. De kleuterklassen en klas 1 gebruiken deze kijkwijzers om de sociaal emotionele ontwikkeling in kaart te brengen. De afnamemomenten zijn opgenomen in de toetskalender.

Sociale Vaardigheden in de klassen 1 t/m 6 (Sova)

Ook voor de klassen 1 t/m 6 geldt dat het dagverloop (het rooster) een vast ritme heeft en dat dit ritme een gevoel van veiligheid en rust geeft. De lessen en activiteiten die in het rooster zijn opgenomen geven veel leermomenten om sociale vaardigheden te leren en te oefenen. Te denken valt daarbij aan vakken als euritmie, muziek, toneel, gymnastiek en niet te vergeten het buiten spelen. Maar ook tijdens een taal- of rekenles kunnen sociale vaardigheden aan bod komen, denk bijvoorbeeld aan het luisteren naar elkaar. Het leren van sociale vaardigheden gebeurt hierbij impliciet.

Naast het “impliciete” leren van sociale vaardigheden is het ook nodig om regelmatig en gericht met de kinderen te werken aan sociale vaardigheden en afspraken te maken over hoe we met elkaar omgaan.

Kanjertraining

Naast de impliciete aandacht voor het omgaan met sociale vaardigheden, werken we in de klassen 1 t/m 6 met de Kanjertraining. Eenmaal per week wordt door de klassenleerkracht een “les” volgens de Kanjermethode gegeven. Nieuwe leerkrachten die de opleiding nog niet hebben gevolgd vragen een collega de les te verzorgen.

Overige activiteiten

Naast de activiteiten en lessen van de Kanjertraining kan de leerkracht ter ondersteuning van de aangeleerde vaardigheden ook andere activiteiten inzetten:

- coöperatieve spelen
- Regenboogspelen
- massage,
- sociale spelletjes,
- rollenspelen, toneelspelletjes,
(literatuur en lesideeën, zie de ‘Energizer’ boeken, het boek ‘Speels omgaan met agressie’ van Rosemarie Portman, de methode ‘Aardig Vaardig’).

Klassenregels

Aan het begin van elk schooljaar maakt de klassenleerkracht al dan niet samen met de leerlingen **klassenregels**, hangt deze zichtbaar op in het klaslokaal, stopt ze in de klassenmap, deelt ze met de vakleerkrachten en bespreekt deze regels met de kinderen.

Schoolregels

Ook de **schoolregels** worden aan het begin van het jaar met de kinderen doorgenomen. De actuele schoolregels staan in de bijlage bij de schoolgids, hangen zichtbaar in de klas en de school en worden

regelmatig geciteerd in de Nieuwsbrief. Ook zijn er in alle klassen twee geel gekafte voorleesboeken over pesten aanwezig, die helpen het thema beleefbaar en bespreekbaar te maken.

Regel van de week

Naast de klassenregels hebben we ook een "Regel van de week". Deze regel sluit aan de bij afspraken van de Kanjertraining en de klassen- en schoolregels. De Regel van de week wordt ook in de Nieuwsbrief opgenomen.

Leerlingvolgsysteem

Om de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen te volgen maakt de school gebruik van het leerlingvolgsysteem "Volglijn" en "KanVas". In de Volglijn zijn kijkwijzers sociaal emotionele ontwikkeling opgenomen. Vanaf de tweede klas wordt gebruik gemaakt van de vragenlijsten die behoren bij de Kanjertraining (KanVas).

De afnamemomenten zijn opgenomen in de toetskalender. De resultaten van de vragenlijsten en kijkwijzers worden tijdens het Breed Overleg met de intern begeleider besproken. Afhankelijk van de score kan voor de klas, een groep kinderen of een individuele leerling een handelingsplan worden gemaakt en volgt een gesprek met de ouders.

Individuele en klassikale hulp:

Naast de bovengenoemde activiteiten kan in bijzondere gevallen (d.w.z. wanneer het sociale klimaat in een klas extra aandacht behoeft) een externe training worden ingezet. Deze extra begeleiding kan gegeven worden door een trainer van het Kanjerinstituut.

Het is de taak van de **IB-er** om vinger aan de pols te houden wat er op dit gebied in de verschillende klassen speelt en gebeurt.

Verwijzing:

De school heeft een klachtenregeling, een externe vertrouwenspersoon, een vertrouwenscontactpersoon, een coördinator sociale veiligheid en is aangesloten bij een landelijke klachtencommissie. Informatie en gegevens staan in de bijlage bij de schoolgids en in de schoolgids (de klachtenregeling).

Pestprotocol Vrije School Utrecht.

Dit pestprotocol is opgesteld om goed te kunnen reageren op situaties waarin een kind wordt gepest of pest. Dit protocol sluit aan bij de Kanjerboeken en de Kanjertraining. Het zijn feitelijk fatsoensafspraken.

Inleiding

In het pestprotocol zijn de uitgangspunten en afspraken opgenomen die de Vrije School Utrecht hanteert bij het omgaan met pesten. Het pestprotocol maakt deel uit van het beleid Sociale vaardigheden en pestprotocol. Het pestprotocol sluit aan bij het protocol Gedrag leerlingen. Onze school heeft een Kanjercoördinator / coördinator sociale veiligheid (zie jaarlijkse bijlage schoolgids) waar ouders terecht kunnen voor vragen over het omgaan met pesten. Het pestprotocol wordt jaarlijks geëvalueerd.

Definitie van pesten

Een kind wordt gepest wanneer deze herhaaldelijk last heeft van negatieve acties van een ander (fysiek, verbaal of psychologisch, direct of via internet of mobiel) die op hem gericht zijn, en waarbij de macht ongelijk verdeeld is. Wij gaan ervan uit dat in de meeste gevallen dat een kind zich gepest voelt, de 'pester' niet de bedoeling heeft de ander pijn te doen. Wanneer de gevolgen voor de gepeste duidelijk worden gemaakt aan de pester, zijn de meeste kinderen bereid hiermee te stoppen.

Signaleren van pesten

De school laat leerlingen twee keer per jaar de leerlingvragenlijst invullen van het Kanjervolg--- en adviessysteem (kanvas.kanjertraining.nl). Op deze manier brengt de school stelselmatig in kaart of kinderen zich gepest voelen, bang zijn gepest te worden en of ze zelf aangeven te pesten. De school is ook alert op hoge scores op Ongelukkig somber, die kunnen duiden op gepest worden.

Melden van pesten

De school heeft een aanspreekpunt voor pestproblematiek. Deze persoon is de Kanjercoördinator (zie jaarlijkse bijlage van de schoolgids). Ouders, leerlingen en betrokkenen kunnen zich daarnaast altijd richten tot de (eigen) leerkracht, intern begeleider of de schoolleider.

Hoofdstuk 1: Plagen of pesten?

Wanneer is er nu sprake van plagen en wanneer is er sprake van pestgedrag? Het is belangrijk om het verschil duidelijk te hebben, ook voor de kinderen zelf. Het meest eenvoudig onderscheid is deze:

Plagen gebeurt in het zicht van de leerkrachten. Pesten gebeurt achter de rug van leerkrachten.

Daarom weet een leerkracht zelden uit zichzelf wat er zich precies afspeelt tussen de kinderen onderling. De leerkracht moet hierover worden geïnformeerd door de leerlingen zelf. De leerkracht heeft eveneens de ouders nodig om tips te krijgen over hetgeen zich kennelijk afspeelt tussen de leerlingen onderling. Om die reden is het van belang dat ouders en leerkrachten goed samenwerken om een goede sfeer in de klas te behouden. Een belangrijke stelregel is dat kinderen hun zorgen leren delen met iemand die zij vertrouwen, zoals hun vader, moeder of leerkracht. Vanaf de kleutergroep leren de kinderen het verschil tussen vertellen en klikken. Als er sprake is van pesterijen, dan is het belangrijk dat kinderen dat vertellen aan hun vader, moeder of leerkracht.

De Kanjerafspraken

De school streeft een positieve, opbouwende sfeer na en doet dat binnen de kaders van de wet enerzijds en binnen het kader van de kanjerafspraken anderzijds.

- ***We vertrouwen elkaar***
- ***We helpen elkaar***
- ***Niemand speelt de baas***
- ***Niemand lacht uit***
- ***Niemand doet zielig***

De school zet middels de Kanjerlessen in op het versterken van het onderling vertrouwen en het besef dat het goed is elkaar te helpen. Binnen dat kader speelt niemand de baas, hebben we plezier met elkaar, en ben je of blijf je niet zielig. Duidelijk wordt gesteld dat de leerlingen ten opzichte van elkaar niet de baas zijn. De leerkracht daarentegen is op school "de baas/het gezag" en de ouders

zijn dat thuis.

Als een conflict zich tussen kinderen afspeelt dan zal de school kiezen voor een **oplossingsgerichte aanpak**. Dat wil zeggen: de school zoekt een oplossing die alle partijen (zo veel mogelijk) recht doet, en borgt gemaakte afspraken. Een oplossingsgerichte aanpak is te onderscheiden van een wraak- en haatgerichte aanpak (vormen van bedreiging en kwaadsprekerijen) of een zeurgerichte aanpak (indirecte kwaadsprekerijen en slachtofferschap). Kortom: doe elkaar recht.

“Het kwaad moet worden bestreden” .....

Veel ouders verlangen van de school dat “het kwaad” (= de pester) moet worden bestreden, en dat “het goede” moet worden beschermd. De school kiest er echter niet voor om kinderen te beoordelen als behorend bij “kwaad of goed”. Ieder mens maakt wel eens fouten. Kinderen zijn in emotioneel opzicht “onder en boven de wet.” De weg van de mens, en die van het kind in het bijzonder, gaat met vallen en opstaan. Kinderen hebben het recht daarin te worden begeleid en te worden opgevoed. Ouders hebben die opvoedingsplicht evenals leerkrachten.

In gesprek met kinderen (en ouders) wordt de voorwaarde gehanteerd dat (binnen de kaders van de Nederlandse wetgeving) veel mag zolang je rekening houdt met elkaar.

We bespreken met de kinderen het volgende:

Jij hoeft je niet onveilig te voelen door het gedrag van de ander, en die ander hoeft zich niet onveilig te voelen door jouw gedrag. Kortom: je gedraagt je.

Deze anderen zijn:

- jouw klasgenoten en andere leerlingen op school;
- de leerkrachten, de schoolleiding, de ouders van andere kinderen;
- jouw ouders, die trots op je kunnen zijn. Omdat jij iemand bent die is te vertrouwen. Als je iets vertelt, dan vertel je het hele verhaal en niet toevallig het belangrijkste stukje even niet;
- mensen die op eenzelfde manier doen als jij, maar ook mensen die anders doen dan jij.

Dit doen we wel

Dit doen we niet

De school neemt het overzicht van de smileys als uitgangspunt:

“Het is prima dat jouw vrienden het leuk vinden wat jij bedenkt en doet, maar als de rest van de klas dat niet leuk vindt, evenals jouw juf of meester, (en jouw ouders als die erachter komen) dan gaan we dat niet doen op school.”

Je blijft fatsoenlijk en je laat je niet bepalen door je uitdager(s):

“Geef geen benzine aan vervelend lopende motortjes.”

Mocht een leerling zich niet willen houden aan de eenvoudige afspraken zoals weergegeven in de smileys, dan wordt dat met de ouders van het betreffende kind besproken. In dit gesprek wordt ervan uitgegaan dat de ouders met de school willen meedenken om een oplossing te zoeken die goed is voor het eigen kind, andere kinderen, de leerkracht, de school en de buurt.

Hoofdstuk 2: Aanpak van pestgedrag.

Met behulp van de kanjerlessen doet de school aan preventie.

Kernpunten in de aanpak:

- a. De Kanjerafspraken
- b. Denk goed over jezelf en de ander
- c. Pieker niet in je uppie, maar deel je zorgen met de ander, bij voorkeur met je ouders.
- d. Denk oplossingsgericht
- e. Geef op een nette manier je mening en doe je voordeel met kritiek die je krijgt
- f. De school maakt onderscheid tussen onvermogen en onwil.

Is er sprake van onvermogen, dan mag deze leerling erop vertrouwen dat hiermee rekening wordt gehouden. Deze leerling heeft veel te leren in een moeizaam proces. De omgeving heeft daar begrip voor.

Is er sprake van onwil, dan krijgt deze leerling een grens gesteld, ook als dat samengaat met onvermogen. Bij onwil kan geen beroep meer worden gedaan op begrip vanuit de omgeving. Die rek is eruit. Het kan namelijk niet zo zijn dat de omgeving overal rekening mee moet houden, en dat het onwillige kind om wat voor reden dan ook "de eigen gang" mag gaan.

- g. Hulp in de vorm van een maatje/buddy/tutor (bemiddeling)
- h. Duidelijk schoolbeleid en handhaving ervan.

Wat u mag verwachten van de leerkrachten op school?

Voorbeeldgedrag

U mag verwachten dat de leerkrachten van de school respectvol omgaan met uw kind en met u als ouder. U mag verwachten dat de leerkrachten onderling respectvol met elkaar omgaan. Zij zijn zich bewust van het gezegde: "een goed voorbeeld doet goed volgen."

U mag verwachten dat de leerkrachten twee gedragstalen weten te spreken. De ene gedragstaal sluit aan op de "straatcultuur" (= directief: duidelijk, helder en grens stellend), de andere gedragstaal sluit aan op de wereld van wederzijds respect (richt zich op het geven van inzicht). Het voorbeeldgedrag van de leerkracht nodigt kinderen uit om over te stappen naar de wereld van wederzijds respect.

Doet zich een probleem voor op school, dan mag u van de leerkrachten verwachten dat zij daarmee oplossingsgericht aan de slag gaan. Zeurgerichte of wraak- en haatgerichte reacties vinden geen voedingsbodem bij de leerkrachten. De leerkrachten hebben u nodig om tot een goede oplossing te komen, die goed is voor uw kind, maar ook voor de andere kinderen, hun ouders, de leerkracht, de school en de buurt.

Er is als het ware een voortdurende strijd tussen de mentaliteit van de straatcultuur en de cultuur van wederzijds respect. Feitelijk gaat het om de vraag die al duizenden jaren bestaat of geweld loont of niet. Aan de kant van de straatcultuur heb je de opvatting: "The winner takes it all." Ben jij de sterkste, dan kun jij bepalen wat een ander moet doen. In het midden, tussen de straatcultuur en de cultuur van wederzijds respect, plaatsen we de opvatting "oog om oog, tand om tand". In deze opvatting loont geweld niet, omdat je met gelijke munt wordt terugbetaald. Bij een cultuur van wederzijds respect heb je de opvatting: "van de meeste tegenslag in het leven kun je leren." Zoek elkaars geluk. Doe elkaar recht. Ik voel mij goed als we een oplossing hebben gevonden waarbij jij je ook goed voelt. Doe aardig en welgemanierd. In deze opvatting wordt geweld zinloos.

Het rollenspel

De Kanjertraining richt zich op meer dan pesten alleen. Kinderen leren om te gaan met vervelend gedrag van een ander. Kinderen die zich misdragen worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid en hun verlangen het goede te doen. De meeste kinderen bedoelen het goed, maar "het kan er behoorlijk brutaal uitkomen." Daarin wijkt een kind niet af van veel volwassenen. Als zoiets zich voordoet, dan is het goed dat het kind wordt gecorrigeerd. Omdat leerkrachten (en) ouders niet alles zien, is het van belang dat kinderen zelf ook enige zelfredzaamheid vertonen. Kinderen kunnen best aan elkaar vertellen dat ze last hebben van bepaald gedrag. Omdat kinderen, op een enkeling na, niet vervelend willen doen, zijn op dit niveau de meeste problemen op te lossen.

In de Kanjertraining wordt expliciet geoefend in rollenspelen hoe je kunt reageren op vervelend gedrag. Dit gebeurt met gedragsrollen met behulp van verschillende petten. Kinderen leren recht op te staan, de ander aan te kijken en te zeggen: "Ik vind dit vervelend, Wil je ermee stoppen?" Vervolgens

lopen ze naar een andere leerling die ze kunnen vertrouwen (een "maatje", een "buddy"). Daar gaat de leerling niet zeuren, maar gaat samen met de buddy/maatje iets anders doen. Als het op deze manier niet oplost, dan gaat de leerling samen met zijn maatje naar de juf of meester. Tijdens dit rollenspel hebben medeklasgenoten de neiging om te giechelen om het grensoverschrijdend gedrag van de uitdager. Aan deze leerlingen wordt duidelijk gemaakt dat dit giechelgedrag het pestgedrag van de uitdager versterkt. Ze geven als het ware "benzine" aan een vervelend lopend motortje. De leerlingen leren geen voeding (benzine) meer te geven aan vervelend gedrag. Zo oefent niet alleen de gepeste, maar ook de omstander.

Ook ouders hebben te maken met het probleem van pesten. Op de site van de kanjertraining staan tips voor ouders ((zie <http://kanjertraining.nl/informatie-voor-ouders/pesten>

Op welke manier corrigeert de (leerkracht op) school?

De Leerkracht gaat ervan uit dat mensen, dus ook kinderen, elkaar niet dwars willen zitten. Kinderen hebben niet de bedoeling om vervelend te doen. In een conflict wordt daarom gevraagd naar bedoelingen van het kind. "Is het jouw bedoeling om mij zo boos te maken? Is het niet jouw bedoeling? Doe dan anders. Is het wel jouw bedoeling, dan doe je het goed, maar dan heb je nu een probleem, want ik sta niet toe dat jij verder gaat op deze manier."

Een voorbeeld:

Een jongen wordt dag in dag uit gepest door een vijftal klasgenoten.

Vraag aan dit vijftal: Is het jullie bedoeling om deze jongen zo te treiteren dat hij bang wordt en nauwelijks nog naar school durft?

"Nee, het is niet mijn bedoeling."

Leerkracht: "....Fijn, hoe ga je het nu oplossen met deze jongen?"

Een andere leerling zegt echter: "Ja, het is wel mijn bedoeling hem te treiteren, zodat hij bang wordt." *Leerkracht: "Daar ben je dan in geslaagd. Maar het kan niet. Ik geef je bedenktijd. Want ik begrijp nu dat jij de bedoeling hebt om deze leerling te treiteren?"*

"Ja, dat is mijn bedoeling."

Leerkracht: "Je gaat rustig nadenken over je antwoord. Misschien heb je een bijzondere reden. Misschien vind je het nodig om stoer te doen op dit moment. Na schooltijd kom je even bij me (of blijf even na)" *Leerling krijgt bedenktijd. Leerkracht: "Je hebt kunnen nadenken. Wat ben jij van plan hier op school, is het nog steeds jouw bedoeling om deze jongen dwars te zitten? Is daar misschien een reden voor om dat zo op die manier aan te pakken?"*

Leerling: "Hij is gewoon stom."

Leerkracht: "Wat voor stoms doet hij dan. Kan hij daar iets aan veranderen?"

Of is het gewoon jouw bedoeling om hem dwars te zitten.

Leerling reageert door te zeggen: "Nee, het is eigenlijk niet mijn bedoeling om te treiteren." *Leerkracht: "Gelukkig. Wat ga jij nu bij jezelf veranderen? En hoe herstel je het verdriet dat je hebt aangericht?"*

Leerling houdt voet bij stuk. "Ja, het is mijn bedoeling. Want hij is stom."

Leerkracht: "Jammer, ik bel nu je ouders op om te vragen of ze hier willen komen. Dan herhaal je hetgeen je tegen mij zegt, in aanwezigheid van je ouders."

Het hangt van het gesprek af met je ouders of je de klas nog in kunt komen.

Actie die nu moet worden ondernomen:

- Contact opnemen binnen de organisatie met een van de volgende personen:
Intern begeleider, schoolleider.
- Contact opnemen met de ouder(s) van dit kind. Proberen ter plekke telefonisch of door middel van directe afspraak met de ouders te overleggen hoe nu verder te handelen. In contact met de ouders wordt verteld wat het probleem is en wat de bedoeling van hun kind lijkt te zijn. Aan de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd of zij de bedoeling van hun kind ondersteunen.
- Daarnaast wordt ook contact opgenomen met de ouders van de kinderen die hierbij zijn betrokken (lees= het slachtoffer, en/of kinderen die op enige wijze hebben meegedaan of daar last van hebben gehad).
- In overleg met de intern begeleider maakt de leerkracht een plan van aanpak

(handelingsplan), de ouders krijgen hiervan een kopie.

Zolang de ouders **niet** op school zijn geweest **wordt de leerling de toegang tot de klas ontzegd**. Dat kan bijvoorbeeld in een opvangklas, of iets dergelijks.

Kern van deze laatste aanpak is “de banden van deze leerling doorsnijden” met de klasgenoten, zodat niet kan worden gemanipuleerd door deze leerling.

Reactiemogelijkheid 1 van de ouder

“Nee, natuurlijk ondersteunen wij dat niet.”

Dan wordt een afspraak gemaakt met de ouders met het doel gezamenlijk tot een oplossing te komen, waarin het gedrag van het kind zich niet meer voordoet.

Reactiemogelijkheid 2 van de ouder

“Ja, u moest eens weten wat een idiote moeder die jongen heeft waar mijn kind het op heeft gemunt.” (=Ik vind het goed wat mijn zoon doet.)

Ouders worden duidelijk gemaakt dat deze manier van reageren niet op prijs wordt gesteld.

Voorbeeld:

Leerkracht: “Begrijp ik hiermee dat u het goed vindt dat uw kind deze jongen zo treitert?”

Ouder: “U moest eens weten wat een rare moeder die jongen heeft. En zijn die andere leerlingen soms heilig?”

Leerkracht: “Bedoelt u te zeggen dat u het gedrag van uw zoon/dochter goedkeurt?”

Ouder: “Nee, dat niet, maar die leerling heeft een heel rare moeder, ik kan u verhalen vertellen, dat wilt u niet weten!”

Leerkracht: “Zoals u spreekt lijkt u het gedrag van uw zoon/dochter niet af te keuren. Ik heb u niet uitgenodigd om kwaad te spreken over een moeder. Wat vindt u ervan dat uw kind een andere leerling het even zuur maakt?”

Het moet hoe dan ook duidelijk zijn dat er geen enkel excuus is voor wangedrag.

Aanvullend: school en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Ook ouders hebben dus de verantwoordelijkheid om een pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen: het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders andermans kind een lesje gaan leren, met het doel de problemen voor het eigen kind op te lossen. Bij problemen van pesten of agressie zullen de leerkrachten, directie en ouders hun verantwoordelijkheid nemen en overleg voeren met elkaar, met het doel een goede oplossing te vinden die ook in de toekomst houdbaar is.

Voorbeeldgedrag van leerkrachten en ouders is van groot belang. Er zal minder worden gepest als duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar (fatsoensnormen), waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met verbaal of fysiek geweld worden opgelost. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en leerlingen wordt niet geaccepteerd. Alle betrokkenen nemen duidelijk stelling tegen dergelijke gedragingen.

Hoofdstuk 3: Wat wordt van u als ouder verwacht

Het oplossen van conflicten tussen kinderen is zelden een probleem, als op basis van het voorgaande met elkaar wordt overlegd.

Van de ouders wordt verwacht dat zij zich aan de volgende vuistregels houden:

1: U oefent zich in zelfbeheersing. Dat betekent dat u het recht niet heeft andermans kind, een andere ouder of een leerkracht verbaal of fysiek te overdonderen/aan te vallen. Het wordt helemaal een drama als u zich misdraagt in aanwezigheid van andere kinderen.

2: U spreekt in positieve zin over **andermans opvoeding en andermans kind**. Dat doet de school ook over u en uw kind. Kunt u dat niet, dan houdt u uw mond. Meent u toch het recht te hebben kwaad te spreken op basis van vermeend onrecht dat u is aangedaan, dan bent u waarschijnlijk de oorzaak van alle emotionele opwindings.

3: Als u zich zorgen maakt om het welzijn van uw kind, of het welzijn van andermans kind, dan **overlegt** u met de school. Uitgangspunt daarbij is dat u in gesprek gaat met het doel een oplossing te zoeken die goed is voor u en uw kind, maar ook goed is voor de andere kinderen. De school is hierin uw medestander. Als ouder kent u het verschil tussen overleg waarin zorg wordt gedeeld/een oplossing wordt gezocht, en kwaadsprekerij/achterklap.

Aanvullend: Als u opvoedt uit angst (= met mijn kind zal het niet goed komen), dan plaatst u uw kind in een zwakke positie. U haalt uw kind hiermee onderuit. Als u corrigeert vanuit gevoelens van ergernis en irritatie, dan zal uw kind zich afgewezen voelen. Laat u zich door angst leiden in uw opvoeding, of door gevoelens van irritatie, dan is de kans aanwezig dat uw kind zelfbeschadigende gedachten zal ontwikkelen en opvattingen zoals: ik ben geen goed kind, mijn moeder/vader is niet trots op mij.

In de praktijk

- Kinderen die handelen uit onvermogen, zijn goed te corrigeren als hun ouders goed samenwerken met de leerkrachten.
- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.
- Kinderen die zich willen misdragen zijn snel te corrigeren (omdat er geen onvermogen meespeelt) als ouders op dezelfde lijn zitten als de school.
- Kinderen die zich willen misdragen, zijn niet te corrigeren als ouders het een probleem van school vinden. "Val ons niet lastig met gezeur over ons kind. Ons kind mag zijn zoals het is!"

Belangrijke tips voor ouders

- Ook mijn kind kan doen als de zwarte, rode of gele pet. Ook mijn kind kan pesten.
- Ook mijn kind kan worden gepest.
- Ik neem het probleem serieus.
- Ik raak niet in paniek.
- Ik straf niet fysiek en ga niet "uit mijn dak" als ik hoor dat mijn kind vaak doet als de zwarte pet.
- Ik probeer er achter te komen wat mogelijke oorzaken kunnen zijn van het gedrag van mijn kind.
- Ik vraag mij af:
Voelt mijn kind zich veilig thuis Voelt mijn kind zich veilig op school
Pest mijn kind uit stoerheid of uit gewoonte. Pest mijn kind omdat het denkt dat het zo hoort?
Pest mijn kind omdat het bij de groep wil horen Welke t.v.-programma's kijkt mijn kind allemaal?
Wat doet mijn kind allemaal op internet? Weet mijn kind wel wat het doet, wat het aanricht?
- Ik besteed extra aandacht aan mijn kind
- Ik corrigeer agressieve buien
- Ik stimuleer mijn kind om aan sport te doen of bij een club te gaan.
- Ik overleg met de school, ik ga niet zelf ingrijpen
- Ik bied hulp aan mijn kind
- Ik lees boeken over pesten en/of vraag informatie op
- Ik schakel een expert in als ik dat nodig vind of als de school dat aangeeft.

Hoofdstuk 4: Tips voor kinderen.

1. Tips voor de kinderen:

- **Spreek met respect over je ouders.** Uiteindelijk bepalen jouw ouders wat wel en niet kan.
- **Spreek met respect over je school.** Uiteindelijk bepalen de leerkrachten wat wel en niet kan op school.
- **Spreek met respect over je klasgenoten.** Beheers jezelf. Blijf fatsoenlijk. Daar kom je het verst mee. Je juf/meester is hiervoor het aanspreekpunt als dit moeilijk voor je is.
- **Spreek met respect over jezelf.** Ook jij mag er zijn. Als je daaraan twijfelt, spreek dan met je ouders en/of je juf/meester.

- **Wil ik stoer zijn?...** Dan ga ik op vechtsport
  - **Wil ik de baas spelen?** ...Ik vraag een hond
  - **Verveel ik me?** ... Dan verzin ik zelf een leuk plan. Ouders en leerkrachten zijn geen wandelende Efteling.
  - **Pest ik omdat ik bang ben zelf gepest te worden?** ... Dan stop ik daar mee.
2. Veel leerlingen gaan vervelend met elkaar om. Blijf rustig. Haal je schouders op. Sommige leerlingen zijn gewoon in de war. Maak je niet druk. Jammer dan.
  3. Kom je naar gedrag tegen? Zeg en doe dan dit:
Wil je ermee stoppen? Ik krijg een naar gevoel van jouw gedrag. Ik vind het vervelend dat (schelden, achterna roepen, slaan enz.) doet.
Wil je er niet mee stoppen? Meen je dat?
Zoek het uit. Hier heb ik geen zin in. Je haalt je schouders op en gaat iets gezelligs doen. Je blijft rustig, je blijft eigen baas (je laat je niet bepalen door een vervelend persoon) je doet als de witte pet.
Ga weg bij vervelend gedoe. Zoek een maatje, doe iets gezelligs, maak een praatje met iemand anders. Op die manier kom je meestal van pesters af.
  4. Zorg ervoor dat jezelf geen benzine geeft. Ga je reageren dan wordt het alleen maar erger.
  5. Stopt het niet? Dan wordt het alleen maar erger.
  6. Weten jij en je maatje geen oplossing? Ga dan naar de meester of de juf toe!

Nog meer tips:

1. zoek geen moeilijkheden op	7. Niet iedereen vindt jou aardig en dat hoort zo!
2. laat zwarte en rode petjes kletsen. Geef geen benzine aan dit gedrag.	8. Doe zelf niet als een zwart, rood of geel petje.
3. Pieker niet in je uppie, maar ga praten met iemand die jij vertrouwt.	9. Luister naar tips (kritiek) en doe je voordeel ermee.
4. Als je overlegt met iemand die jij vertrouwt dan ga je niet roddelen, maar dan vertel je waar je bang voor bent of last van hebt	10. Denk goed na over jezelf en over je tegenstander.
5. Zoek een oplossing die goed is voor jou, maar ook goed voor je (vervelende) klasgenoot.	11. Zoek een maatje die jou kan helpen.
6. Zeur niet steeds hoe erg je het hebt, maar doe er wat aan.	12. Vraag hulp bij je juf of meester als die nergens vanaf weten.
	13. Vertrouw erop dat je juf of meester kunnen en willen helpen.

Hoofdstuk 5: Er zijn grenzen.....

De school heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen. Maar het kan misgaan. Dat is niet erg. Het zijn leermomenten. "Hoe ga je het de volgende keer doen! Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade. Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?"

Wangedrag kan zich op verschillende manier manifesteren.

Verbaal: vernederen, schelden, bedreigen, belachelijk maken, bijnamen geven, roddelen, briefjes rondsturen, bedreigen op internet, buitensluiten.

Fysiek: schoppen, knijpen, slaan, spugen, krabben, bijten, trekken, laten struikelen.

Materieel: stelen, onderkladden, verstoppert van kleding en/of spullen, spullen kapotmaken van een medeleerling of van school, fietsbanden lek prikken.

Het doet zich een enkele keer voor dat een leerling zich wenst te misdragen en/of vindt daartoe het recht te hebben. *“Ik zit er niet mee. Het is niet mijn probleem! Nou en.., moet ik weten. Ik doe het de volgende keer weer.”* In dat geval wordt terplekke contact opgenomen met de ouder. Zolang de ouder niet is te bereiken en/of niet op school is verschenen, wordt deze leerling uit de groep geplaatst. De groep wordt beschermd tegen deze leerling.

Het gesprek met de ouder wordt oplossingsgericht gevoerd. En voldoet aan de criteria zoals die in het voorgaande zijn omschreven. Als de ouder van mening is dat hun kind zich mag misdragen (bij deze invaller .... Etc.) wordt de leerling uit de klas gehaald. **We noemen dit de eerste verwijdering.** Tijdens de verwijdering wordt overwogen of deze leerling kan worden teruggeplaatst in de eigen klas.

Terugplaatsing is afhankelijk van het idee die de ouders en het verwijderde kind erop nahouden namelijk: ik heb het recht mij te misdragen. Als het kind zich niet wil misdragen dan wordt een begeleidingsplan voor gedrag uitgewerkt, waaraan de ouders meewerken en kan kind worden teruggeplaatst. Als dat niet mogelijk is (de ouders en de leerling zijn van mening dat het zich mag misdragen omdat...), dan wordt de leerling minimaal twee groepen hoger in een andere groep geplaatst. Een leerling uit klas 3, komt bijvoorbeeld terecht in klas 5 of 6.

Negatief gedrag wordt genegeerd door de leerkracht en de nieuwe groepsgenoten. Op die manier wordt de leerling geholpen zich te houden aan **normale gedragsregels**. Begrijpt de leerling dat het zich moet houden aan de gedragsregels van de school, dan kan het worden teruggeplaatst naar de eigen groep.

Leerlingen uit klas 5 en 6 komen bij de intern begeleider, of krijgen na schooltijd uitleg over het te maken schoolwerk dat zij thuis maken. Een andere mogelijkheid is dat de leerling een nieuwe kans krijgt op de dependance. Samengaand met deze maatregelen wordt ouders geadviseerd contact op te nemen met een van de Kanjertrainingspraktijken of Jeugdzorg.

Het afwijzen van adviezen en het niet mee willen denken van ouders aan een positieve oplossing interpreteert de school als een vorm van pedagogische **verwaarlozing**, en kan besluiten daar melding van te doen bij het Algemeen Meldpunt van Kindermishandeling. Het AMK heeft als gangbare regel dat het ingrijpt in een gezin als er meer dan twee meldingen over een gezin zijn binnengekomen.

Bij herhaling van wangedrag gaat de school over tot definitieve verwijdering.

Dossiervorming:

De misvatting heerst bij ouders (en soms ook bij leerkrachten) dat schorsing mag plaatsvinden na ruime dossiervorming. Dit is niet het geval. **Verwijdering zelf is het dossier**. Anders gezegd: de aanleiding tot de eerste verwijdering is **dossiervorming**. Als een kind zich blijft misdragen, en de ouders hebben er geen problemen mee dan definitieve verwijdering. Het dossier is dan compleet.

Argumenten in dossier:

1. School is een leerinstelling. De school beschermt het leerproces tegen kinderen en ouders die het leerproces ernstig belemmeren.
2. School beschermt de leerlingen en de leerkrachten tegen grensoverschrijdend gedrag van een enkele medeleerling en/of een enkele ouder.

Een leerkracht kan op deze manier weer gewoon lesgeven, en vervalt niet in de functie van onderzoeker. De leerkracht en de school beperken zich tot onderstaande: Als het mis gaat, lossen we het op. Wil jij het niet oplossen en jouw ouders vinden dat prima? Dan is er een probleem. De school beschermt het leerproces en zorgt voor een veilige leeromgeving. Dat kan betekenen dat je uit de groep of desnoods van de school wordt verwijderd.